

เรื่อง การยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

ชื่อผู้วิจัย นายสรรเสริญ เจริญศิริ

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทองสุข วันแสน

ปีที่ทำการวิจัย 2545

บทคัดย่อ

การศึกษาการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ มีเนื้อหาและรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาระดับการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

1.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการยอมรับในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามสถานภาพของเกษตรกร ดังนี้

1) เกษตรกรที่เคยเข้ารับการฝึกอบรม และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรอินทรีย์

2) เกษตรกรที่มีตำแหน่งเป็นผู้นำในหมู่บ้าน และไม่มีตำแหน่งเป็นผู้นำในหมู่บ้าน

1.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นเกษตรกรจากหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดสุรินทร์ ปี 2544 ซึ่งมีจำนวน 37,205 คน (ครัวเรือน) จาก 13 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ 159 ตำบล 338 หมู่บ้าน (ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์)

2) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 192 คน จาก 3 อำเภอ 6 ตำบล 6 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

(1) แบ่งตามประสบการณ์ฝึกอบรม ประกอบด้วยเคยฝึกอบรมจำนวน 48 คน และไม่เคยฝึกอบรมจำนวน 48 คน

(2) แบ่งตามตำแหน่งในหมู่บ้าน ประกอบด้วยมีตำแหน่ง จำนวน 48 คน และไม่มีตำแหน่งจำนวน 48 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ โดยนำวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยมาเป็นโจทย์คำถามหลัก คำถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนของสถานภาพเกษตรกร

ส่วนที่ 2 ส่วนของคำถามการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์

ส่วนที่ 3 ส่วนของคำแนะนำและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร

การดำเนินการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ร่างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดประเด็นคำถามหลัก คำถามย่อยให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ โดยนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาคือ ผศ.ดร. ทองสุข วันแสน แล้วดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์
- 4) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยตัวผู้วิจัยจะเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านด้วยตนเอง ก่อนการสัมภาษณ์จะทำการชี้แจงแก่ผู้นำในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล โดยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านกลุ่มเป้าหมาย ระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม – 5 ตุลาคม 2545

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล กระทำโดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาแยกประเภทออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อเตรียมข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์สถานภาพของเกษตรกร โดยหาค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) วิเคราะห์การยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division)
- 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ตามตัวแปร ตำแหน่งในหมู่บ้าน และประสบการณ์การฝึกอบรม โดยใช้สถิติ t - test
- 4) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ใช้วิธีการแจกแจงความถี่แล้วสรุปเชิงบรรยาย

3. สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการศึกษาระดับการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ พบว่า ภาพรวมรายด้าน เกษตรกรยอมรับอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านคุณค่าและประโยชน์ ด้านวิธีการผลิต ด้านคุณภาพผลิตผล ด้านการตลาด และด้านผลกระทบและข้อจำกัด ส่วนภาพรวมรายข้อพบว่า ข้อที่เกษตรกรยอมรับอยู่ในระดับมาก คือ ด้านคุณค่าและประโยชน์ ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การใช้วิธีของเกษตรอินทรีย์มีผลดีคือช่วยลดต้นทุนในการผลิตลง ผลิตผลที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากการใช้สารเคมีมากกว่าแต่ก่อน ด้านวิธีการผลิตในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยากสามารถทำได้ วัสดุที่ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นและเกษตรกรสามารถผลิตเองได้ ความรู้และเทคนิคที่ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่ยุ่งยากเกษตรกรสามารถทำได้ ระยะเวลาที่ใช้ในการเตรียมการผลิตของเกษตรอินทรีย์ไม่มากเกินไปที่เกษตรกรจะทำได้ ด้านคุณภาพของผลิตผล ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า ผลิตผลที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีรสชาติที่ดีขึ้นกว่าเดิม ผลิตผลที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีน้ำหนักมากขึ้นกว่าเดิม ผลิตผลที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าเดิม ด้านการตลาด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า ผลิตผลที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีราคาดีกว่าเดิม ความต้องการผลิตผลที่ได้จากเกษตรอินทรีย์มีมากขึ้นกว่าเดิม ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์สามารถแข่งขันกับเกษตรเคมีได้ ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มที่มีความต้องการมากขึ้น ผลิตผลที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีตลาดรองรับ ด้านผลกระทบและข้อจำกัด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้อยกว่าเกษตรเคมี การทำเกษตรอินทรีย์ใช้เวลาดูแลการผลิตไม่มาก การทำเกษตรอินทรีย์ไม่เป็นการเพิ่มภาระต่อครอบครัว การทำเกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับทางสังคม ส่วนข้อที่พบว่าเกษตรกรยอมรับอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านคุณภาพของผลิตผล ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า ผลิตผลที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีปริมาณมากกว่าเดิม ด้านการตลาด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า

ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ มีตลาดรองรับ และด้านผลกระทบและข้อจำกัด ในข้อที่ เกษตรกรคิดว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนเพียงพอ

3.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรใน จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามสถานภาพของเกษตรกรที่แตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

3.2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างเกษตรกรที่มีตำแหน่งเป็นผู้นำและไม่มีตำแหน่งเป็นผู้นำในหมู่บ้าน แยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการยอมรับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านการตลาด ส่วนด้านคุณค่าและประโยชน์ ด้านวิธีการผลิต ด้านคุณภาพผลิตผล และ ด้านผลกระทบและข้อจำกัด พบว่า มีระดับการยอมรับที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนภาพรวมรายข้อ พบว่า ข้อที่ระดับการยอมรับของเกษตรกรมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านคุณค่าและประโยชน์ ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การ ทำเกษตรอินทรีย์มีผลดีต่อการปรับปรุงฟื้นฟูคุณภาพของดินและสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า ความต้องการผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีมากขึ้นกว่าเดิม ส่วนข้อที่ระดับการยอมรับของเกษตรกรยอมรับที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านคุณค่าและประโยชน์ ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การใช้วิธีของเกษตรอินทรีย์มีผลดี คือ ช่วยลดต้นทุนในการผลิตลง ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค การทำเกษตรอินทรีย์ช่วยลดปริมาณการนำเข้าของปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชจากต่างประเทศ การทำ เกษตรอินทรีย์ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากการใช้สารเคมีมากกว่าแต่ก่อน ด้านวิธีการผลิต ในข้อที่ เกษตรกรคิดว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยากสามารถทำได้ วัสดุที่ใช้ในการ ผลิตเกษตรอินทรีย์สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น วัสดุที่ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์เกษตรกร สามารถผลิตเองได้ ความรู้และเทคนิคที่ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่ยุ่งยากเกษตรกรสามารถ ทำได้ ระยะเวลาที่ใช้ในการเตรียมการผลิตของเกษตรอินทรีย์ไม่มากเกินไปที่เกษตรกรจะทำได้ ด้านคุณภาพของผลิตผล ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีรสชาติที่ ดีขึ้นกว่าเดิม ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีปริมาณมากกว่าเดิม ผลผลิตที่ได้จากการทำ เกษตรอินทรีย์มีน้ำหนักมากกว่าเดิม ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีคุณค่าทางโภชนาการ สูงกว่าเดิม ด้านการตลาด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีตลาด รองรับ ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีราคาดีกว่าเดิม ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์สามารถ แข่งขันกับเกษตรเคมีได้ ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มที่มีความต้องการมากขึ้น ด้านผลกระทบและข้อจำกัด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีแหล่งเงินทุน สนับสนุนในการผลิตเพียงพอ การทำเกษตรอินทรีย์มีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้อยกว่าเกษตรเคมี

การทำเกษตรอินทรีย์ใช้เวลาดูแลการผลิตไม่มาก การทำเกษตรอินทรีย์ไม่เป็นการเพิ่มภาระต่อครอบครัว การทำเกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับทางสังคม

3.2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างเกษตรกรที่เคยและไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรอินทรีย์แยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการยอมรับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านวิธีการผลิต ด้านคุณภาพของผลผลิต และด้านการตลาด ส่วนด้านที่พบว่าระดับการยอมรับมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านคุณค่าและประโยชน์ ด้านผลกระทบและข้อจำกัด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่ระดับการยอมรับของเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านคุณค่าและประโยชน์ ในข้อที่เกษตรกรคิดว่าการทำเกษตรอินทรีย์ช่วยลดปริมาณการนำเข้าของปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชจากต่างประเทศ ด้านวิธีการผลิต ในข้อที่เกษตรกรคิดว่าวัสดุที่ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์เกษตรกรสามารถผลิตเองได้ ด้านคุณภาพของผลผลิต ในข้อที่เกษตรกรคิดว่าผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีรสชาติที่ดีขึ้นกว่าเดิม และผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าเดิม ด้านการตลาด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่าผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีตลาดรองรับ และด้านผลกระทบและข้อจำกัด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่าการทำเกษตรอินทรีย์มีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้อยกว่าเกษตรกรเคมี ส่วนข้อที่พบว่าเกษตรกรมีระดับการยอมรับที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ด้านคุณค่าและประโยชน์ ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การใช้วิธีของเกษตรอินทรีย์มีผลดีคือช่วยลดต้นทุนในการผลิตลง ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค การทำเกษตรอินทรีย์มีผลดีต่อการปรับปรุงฟื้นฟูคุณภาพของดินและสภาพแวดล้อม การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากการใช้สารเคมีมากกว่าแต่ก่อน ด้านวิธีการผลิต ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยากสามารถทำได้ วัสดุที่ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น ความรู้และเทคนิคที่ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์ไม่ยุ่งยากเกษตรกรสามารถทำได้ ระยะเวลาที่ใช้ในการเตรียมการผลิตของเกษตรอินทรีย์ไม่มากเกินไปที่เกษตรกรจะทำได้ ด้านคุณภาพของผลผลิต ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีปริมาณมากกว่าเดิม ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีน้ำหนักรวมมากกว่าเดิม ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าเดิม ด้านการตลาด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีราคาดีกว่าเดิม ความต้องการผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีมากขึ้นกว่าเดิม ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์สามารถแข่งขันกับเกษตรกรเคมีได้ ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มที่มีความต้องการมากขึ้น ด้านผลกระทบและข้อจำกัด ในข้อที่เกษตรกรคิดว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนในการผลิตเพียงพอ การทำเกษตรอินทรีย์

ใช้เวลาดูแลการผลิตไม่มาก การทำเกษตรอินทรีย์ไม่เป็นการเพิ่มภาระต่อครอบครัว การทำเกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับทางสังคม

3.3 ผลการศึกษาข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า

3.3.1 เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้ความรู้เกษตรอินทรีย์ในเรื่องวิธีการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างถูกวิธี วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพ วิธีการทำปุ๋ยหมักและเรื่องมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์

3.3.2 เกษตรกรเสนอแนะว่า กลุ่มเกษตรกรที่ควรจะได้รับส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ คือ กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มเกษตรกรที่ขยัน กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว และเกษตรกรทุกราย

3.3.3 เกษตรกรต้องการให้มีการปรับปรุงเทคนิควิธีการทำเกษตรอินทรีย์ในเรื่อง การปรับปรุงบำรุงดิน การปรับปรุงคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์ การกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีเกษตรอินทรีย์และการปรับปรุงวิธีทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

3.3.4 เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์ ดังนี้คือ เกษตรกรต้องการให้รัฐควรให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดให้เพียงพอ รัฐควรให้การสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ของรัฐควรติดตามผลการปฏิบัติงานการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง และรัฐควรสนับสนุนและจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการเกษตรอินทรีย์